

КИНЕЗИТЕРАПИЈА КОД ПАРКИНСОНОВЕ БОЛЕСТИ

Етиологија

- Генетска условљеност
- Прерано и убрзано старење
- Деловање токсина
- Метаболички поремећаји
- Инфекције
- Имунолошки поремећаји
- Емоционалне трауме
- Медикаментозни
- Туморски паркинсонизам
- Трауматски паркинсонизам

Етиолошки облици:

- **Morbus Parkinsoni** - идиопатски паркинсонизам (Paralysis agitans)
- **Parkinsonismus** – симптоматски (arterioscleroticus итд.)

3

Екстрапирамидни систем

1. **МАЛИ МОЗАК**
2. **БАЗАЛНЕ ГАНГЛИЈЕ** (caudatus, путамен, globus pallidus, субталамичко једро и substantia nigra)
3. **МОТОРНА ЈЕДРА МОЖДАНОГ СТАБЛА**

4

Главне улоге БГ:

1. Интегришу **осећања, мисли и покрете**, и у складу са тим мењају и уравнотежавају моторичко понашање
2. Прате одвијање **покрета**
3. Преносе и дотерују податаке из **неостријатума** до **моторних поља**
4. **Аутоматско извршавање** научене моторне радње (упамћена упутства за започињање, надзор и прекид)

5

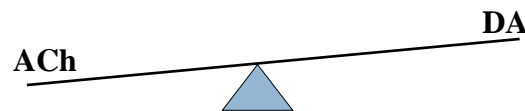
Функционална невроанатомија ПБ

- **Substantia nigra**: главно порекло допаминергичне инервације стриатума
- Ћелије **нигро-стријатног пута** на својим завршцима излучују **допамин** који је инхибиторни трансмитер; допамин се везује за рецепторе на површини ћелија стријатума, доводећи до њихове инхибиције
- Главна функција **corpus striatum**-а је регулација **постуралног и мишићног тонуца**

6

Патогенеза

- "Клацкалица", између екситаторног неуротрансмитера **ацетилхолина** и инхибиторног неуротрансмитера **допамина** у базалним ганглијама

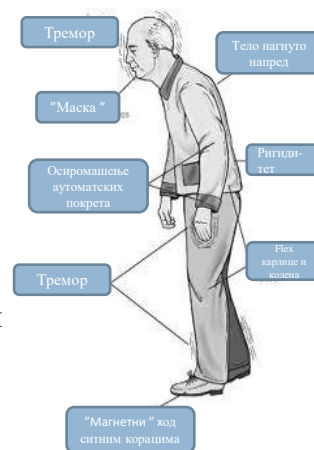

- Основни узрок паркинсонизма је недостатак функције допаминергичког **НИГРО-СТРИЈАТНОГ ПУТА**
- **ДЕФИЦИТ ДОПАМИНА** било које етиологије → превага холинергичке активности → испољавање клиничке слике Паркинсонове болести

7

Клиничка слика

- **Тремор у миру** – груб, велике амплитуде, асиметричан; појачава се са узбуђењем; губи се у сну и при вољним радњама ("бројање новца"; "гажење педала")
- **Брадикинезија** - тешкоће са АДЖ; осиромашење аутоматских покрета (махање рукама у ходу)
- **Ригор** - појачан мишићни тонус или укоченост мишића;
- "оловна шипка"; Негроов феномен (зупчасти точак)

8

Клиничка слика

- **Постурална нестабилност:** нестабилност и заношење при ходу (губитак постуралних рефлекса)
- **Рукопис:** екстрапирамидна микрографија
- **Говор** монотон, сливен, тих → неразумљив (брадилалија)
- **Дисфункција аутономног нервног система:** оштећена диг. перисталтика, дисфункција бешике, хиперсаливација, ортостатска хипотензија
- **Депресија:** блага или умерена депресија у **50 %** пацијената
- **Когнитивно оштећење:** благо когнитивно оштећење са оштећењем визуелно-просторне перцепције, пажње и концентрације у $\frac{1}{3}$ пацијената

9

Анамнеза

Основне варијабле:

- Иницијали пацијента
- Године старости пацијента
- Евалуација главних тегоба
- Досадашњи ток обољења
- Досадашња дијагностика
- Предузете терапијске мере
- Коришћене методе функционалне евалуације

Физиотерапеутски преглед

- Инспекција
- Палпација
- Анализа тонуса
- Анализа мишићне снаге
- Анализа обима покрета
- Анализа трофике
- *Функционална процена кроз специфичне тестове*

Функционални статус

- **Тремор у миру:**
  - Јавља се у рукама, ногама, лицу или глави;
  - Да ли је унилатералан?
  - Да ли се смањује при циљаном покрету?
- **Ригор зупчастог точка:**
  - Једнострано или обострано;
  - Открива се пасивним покретима врата и екстремитета у целом обиму
- **Хипокинезија:**
  - Главни узрок инвалидитета;
  - Пратимо пацијента кроз окретање у кревету, устајање са столице, жвакање хране, облачење, умивање, ход итд.

Функционални статус

- **Оштећење постуралних рефлекса:**
  - процењујемо усправљање болесника, држање усправно и одржавање равнотеже;
  - способност да се окреће и мења правац док хода;
  - благо гурање пацијента уз упозорење да не сме да коракне назад
- **Процена хода:** спор и малим корацима (поремећен је због хипертоније)
- **Анализа трофике:** хипотрофије и атрофије због хипокинезије и инактивитета

13

Рехабилитација ПБ

Рехабилитација оболелих од Паркинсонове болести подразумева примену следећих процедура:

- адекватна нега (промена положаја у постељи, корективни положаји, контрола пражњења м.бешике и црева, избалансирана исхрана итд.)
- физикална терапија (**КТХ**)
- радна терапија
- логопедски третман
- психолошка и социјална потпора
- Анализа **околин**е и њено реструктурисање у циљу побољшања сигурности, покретљивости и независности
- Прописивање помоћних средстава и **ортоза** кад су потребне

14

Задаци кинезитерапије

- Анализа и терапија поремећаја **покрета**
- Анализа и терапија поремећаја **равнотеже и постуралне контроле**
- Спречавање **падања**
- Едукација и тренинг **моторних стратегија**
- Побољшања **сигурности и функционалне независности**
- Обезбеђење аеробног капацитета, дужине мишића и става
- Мерење ефеката медикаментозне терапије на моторне функције

15

Циљеви кинезитерапије

1. Повећање обима покрета свих зглобова
2. Утврђивање проблема равнотеже
3. Пораст и одржавање респираторног капацитета
4. Општа релаксација

16

Циљеви кинезитерапије

5. Реедукација хода
6. Вежбе АДЖ
7. Обезбеђивање мобилности пацијента
8. Обезбеђивање максималне функције
9. Спречавање деформитета

17

Практична примена кинезитерапије

1. Кинезитерапија постуралних проблема и статике и вежба за корекцију погрбљеног хода
2. Вежбање хода
3. Увежбавање реципроцитета руку при ходу (у седећем, па у стојећем ставу)
4. Вежбање визуелним стимулансима
5. Стратегија пажње (обухвата визуелизацију, имитацију и менталну вежбу)

18

Практична примена кинезитерапије

6. Вежба за устајање из седишта
7. Вежба за седање у столицу
8. Превазилажење отежаног започињања покрета и моторних блокова
9. Стратегија спречавања пада
10. Мере које треба предузети у случају пада
11. Стратегија привремене контроле тремора
12. Увежбавање мимике (вежбе за фацијалну мускулатуру)

19

Вежбе истезања

- Први корак у КТХ програму
- Релаксирају мускулатуру
- Побољшавају циркулацију
- Повећавају обим покрета у зглобовима
- Штите зглобове од истегнућа и уганућа
- Помажу у побољшању става тела

20

Вежбе истезања-корисни савети:

- Истезати се до осећаја лаког истегнућа, а не до осећаја бола !!!
- Не правити трзаје током истезања, јер то може оштетити мишиће
- Не задржавати дах за време истезања
- Дисати опуштено, а на почетку истезања издисати
- Контролисати себе у остваривању истегнутости

21

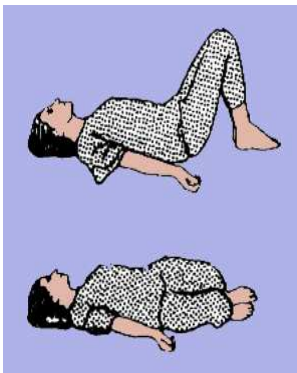
Вежбе истезања

- Вежбе се могу радити лежећи, седећи и стојећи
- Раде се свакодневно, **више пута**
- Свако истезање задржавати **бројећи до 20**
- Сваку вежбу поновити **3 пута**
- **Дубоко дисање** помаже у релаксацији и оксигенацији ткива

22

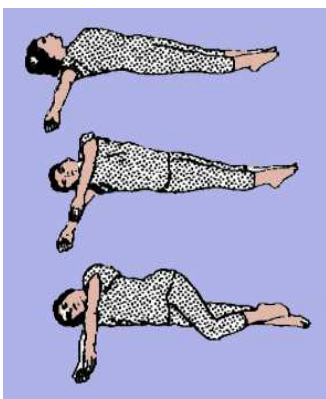
Практична примена КТХ – вежбе истезања

- Пацијент лежи на леђима,
- ногу састављених у коленима и фиксираних рамена за подлогу,
- тада врши обострану ротацију ногу из кукова.

23

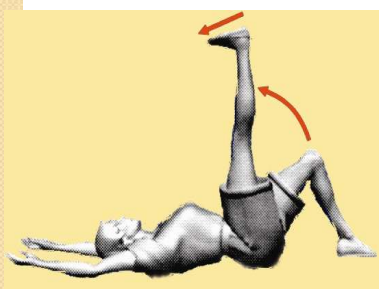
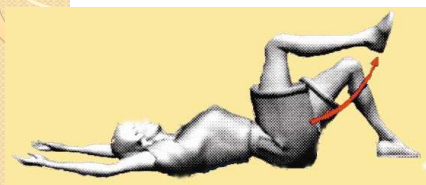
Практична примена КТХ – вежбе истезања

- Пацијент лежи на леђима опруженог тела,
- затим се окреће на бок постепено, прво глава, руке, кукови, нога,
- па све то исто на другу страну.

24

Практична примена КТХ – вежбе истезања

Вежба за истезање мускулатуре леђа

- Пацијент лежи на леђима, савијених колена и руку испружених изнад главе.
- Из тог положаја подигне десну ногу, екстендира је, тако да пета буде окренута навише, затим помера прсте ка лицу.
- Потом савије десно колено и врати га у почетни положај.

25

Вежбе снаге

- Вежбање против отпора
- Отпор може бити:
  - сама тежина дела тела,
  - отпор еластичним тракама, бучицама или импровизованим теговима (пластичне бочице напуњене водом или песком)

26

Вежбе снаге

Постиже се:

- Јачање мишића,
- Побољшање усправног положаја тела,
- Побољшање опште кондиције,
- Смањење ризика од пада,
- Смањење замора и олакшавање послова на радном месту, у кући и рекреацији,
- Повећање минералне густине кости и превентивно деловање на остеопорозу.

27

Вежбе снаге - корисни савети:

- Покрете радити лагано за сваку групу мишића
- Не радити брзе и нагле покрете
- Прекинути сваку вежбу која изазива бол
- За време вежби одржавати правилан положај тела
- Не држати шаке стиснуте за време вежбања
- Не задржавати дах за време вежбања
- Удисати током обављања покрета, а издисати приликом враћања у почетни положај

28

Вежбе снаге

- Правило: са одређеним оптерећењем једна вежба се може поновити **10 x**, ако се при томе осети веома благи замор
- Не треба радити исту групу мишића заредом 2 дана
- Свакога дана треба радити **другу групу мишића** (једног дана радимо вежбе јачања мишића рамена, а следећег само вежбе за ноге)

29

Вежбе снаге

- У почетку радимо:
  - 1 сет вежби од по 10 понављања и
  - постепено повећавамо до 3 сета вежби од по 10 понављања,
  - затим се јачање може повећавати постепеним повећањем оптерећења.
- Ако једну групу вежби болесник не може урадити у једном термину, поделити вежбе у 2-3 x дневно

30

Проприоцепција

- Проприоцепција је способност свесног или несвесног препознавања положаја сопственог тела у простору
- Проприоцептори су:
  - специјални рецептори положаја тела у простору који се налазе у зглобовима, мишићима и тетивама;
  - осетљиви су на промене напетости у зглобовима, мишићима и тетивама;
  - шаљу ЦНС-у кинестетичке информације о положају тела у простору.

31

Проприоцепција

- Одсуство активности која активира брзоадаптирајуће и спороадаптирајуће проприоцепторе, доводи до њиховог пропадања и смањења броја рецептора.

32

Проприоцептивни тренинг (вежбе баланса)

- Основни принцип - стимулација одржавања равнотеже у различитим положајима или при различитим покретима
- Ефекти проприоцептивног тренинга су:
  - појачавање кинестетичког осећаја положаја тела и делова тела у простору,
  - повећање амплитуде покрета у зглобовима,
  - унапређење равнотеже,
  - јачање лигаментарно-тетивног апарата.

33

Проприоцептивни тренинг (вежбе баланса)

- Проприоцептивне вежбе чине две групе вежби:
  - 1) статичке вежбе нам омогућавају свесну оријентацију о нашем телу;
  - 2) динамичке вежбе дају нервном систему податке о брзини и правцу покрета.
- Вежбе проприоцепције треба практиковати 3 пута недељно
- Тиме се постиже јачање лигамената и тетива, па самим тим и повећање амплитуде покрета у зглобовима

34

Правила проприоцептивног тренинга:

- Тренинг прилагодити преосталим способностима болесника
- Радити га свакодневно, минимум 3 x недељно
- Вежбе не треба да трају дуже од 10 min у континуитету (због опадања нервно-мишићне осетљивости)
- Појединачне вежбе треба да трају од 30-60 s
- Током вежбања користити што више чула (видни, слушни, тактилни...)

35

Правила проприоцептивног тренинга:

- Од лакших → ка тежим вежбама;
- Од спорих → према бржим вежбама;
- Од статичких → према динамичким вежбама;
- Радити вежбе са отвореним и затвореним очима;
- Комбиновати вежбе на стабилним и нестабилним површинама

36

Проприоцептивне вежбе за скочни зглоб

- Стајање на нестабилној подлози;
- Стајање на једној нози са затвореним очима;
- Ход по меким површинама;
- Стајање или ход по уском предмету

37

Проприоцептивне вежбе за колено

- Стајање на једној нози;
- Стајање на нестабилној подлози на једној нози, полусавијеној у колену;
- Стајање на ваљкастим палицама;
- Вежбање еластичним тракама

38

Проприоцептивне вежбе за труп

- Седење на пилатес лопти;
- Стајање на нестабилним плочама;
- Поскоци на мини трамболини;
- Положај за вежбу склекова са стопалима на пилатес лопти;

39

Проприоцептивне вежбе за рамени зглоб

- Ослонац рукама на нестабилни диск;
- Вежбање са дугом еластичном палицом која се креће;
- Истезање еластичне траке преко рамена;
- Ослонац рукама на пилатес лопти или медицинки;

40

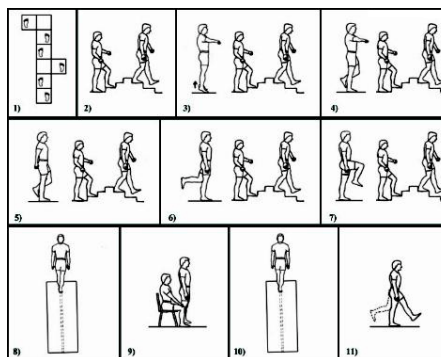
Учење нове стратегије покрета

- Заснива се на спознаји да болесници с ПБ могу функционисати у друштву и у АДЖ, "само на другачији начин«
- Научити начин да се лакше крене, устане из кревета, лакше једе или се лакше окупа, вози аутомобил, користи рачунар, иде у шетњу и живи с том болешћу уз мање потешкоћа
- Alexander Technique - кроз корекцију усвојених покрета смањује/елиминира штетну тензију у телу; учи оболеле да на најбољи начин искористе тело у АДЖ; корекцијом става и покрета побољшава равнотежу и координацију, редукује мишићни спазам, бол у зглобовима и дисање, ослобађа стреса, а такође привремено прекида неке симптоме, као што је тремор

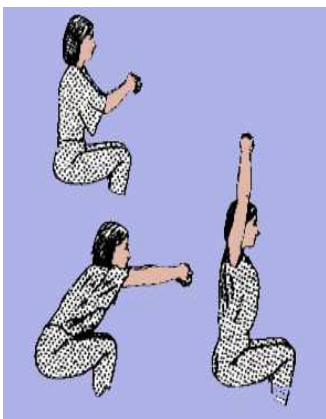
41

Програм учења хода

- Подразумева учење започињања покрета ходања и технике окрета при ходању
- Увежбавање хода пред огледалом
- Баланс при ходу
- Ход напред-назад
- Бочни ход

Практична примена кинезитерапије

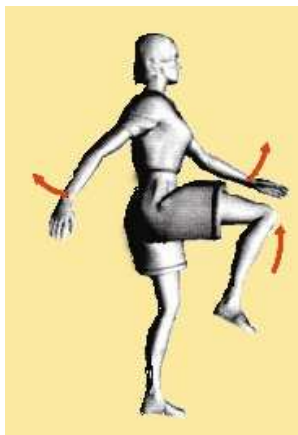

Вежба за прелазак из седећег става са усправљањем

- Пацијент седи са скупљеним рукама испред тела,
- затим их пружа напред,
- па потом их подиже изнад главе

43

Практична примена кинезитерапије

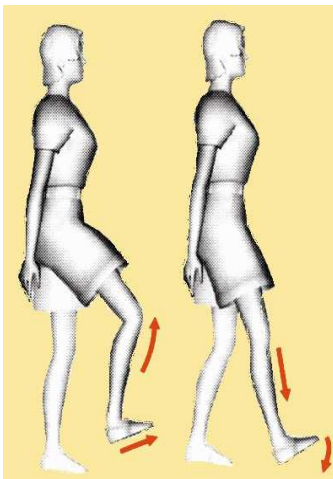

Вежба марширања

- Пацијент стоји благо размакнутих ногу и руку опуштених поред тела.
- Из тог положаја подиже ножне прсте и колена навише, код сваког корака који изводи.

44

Практична примена кинезитерапије

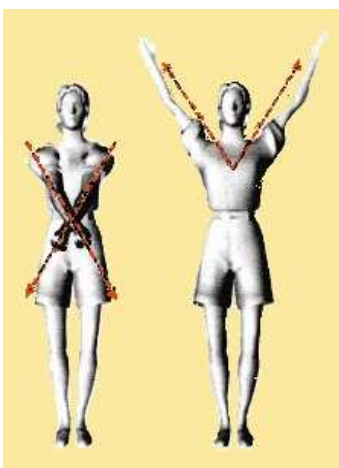

Вежбе за подизање ноге и искорака

- Пацијент стоји усправно, раширених ногу 20 cm, са рукама опуштеним поред тела;
- пребацује тежину на лево док подиже десну ногу са искоракком,
- затим врати равнотежу и врати ногу уназад; и обрнуто.

45

Практична примена кинезитерапије

Вежба за дубоко дисање и одржавање тела са рукама у положају “X” и “Y”

- Пацијент лежи на леђима, ноге су исправљене, а руке испружене и прекрштене на телу.
- При удисају рашири руке и подиже преко главе.
- При издисају врати руке у почетни положај са скупљеним песницама.

46

Мобилизација ткива масажом

- Укоченост (ригидитет) мишића је један од проблема с којима се сусрећу болесници с ПБ
- Последица укочености мишића је умањена еластичност (флексибилност) покрета, општа напетост, успорена циркулација и болови у тетивама и мишићима који су у сталној тензији
- Редукција се постиже разним врстама масажа и хидромасажама

47

Мобилизација ткива масажом

- Мануална масажа комбинованим техникама лимфне дренаже и масаже дубоких ткива (мишићних овојница и самих мишића), показује добре резултате у:
  - побољшању циркулације,
  - стимулисању лимфне дренаже,
  - смањењу тонуса мишића,
  - редукцији бола,
  - делују релаксирајуће
- Може се користи и подводна туш масажа која делује на дубље структуре мишићног ткива, а у комбинацији са топлем водом значајно побољшава опуштеност целог тела и побољшава циркулацију

48

Технике релаксације

- Доводе до:
  - опште релаксације мишића,
  - правилнијег дисања,
  - смањују стрес и
  - позитивно утичу на смањење депресије
- О техникама опуштања се едукују болесници
- Уз сугестију одређене музике користи се метода аутогеног тренинга
- У сврху релаксације користи се и "бисерна када", тј. деловање топле воде и хидростатског потиска воде у кади који повећавају мехурићи ваздуха који се убацују под одређеним притиском
- Бисерна када значајно редукује бол у мишићима

49

Аеробне вежбе (кондицијске)

- Укључују активност целог тела, при чему осим мишића, тренирамо и капацитет срца и плућа:
  - ходање, пливање, вожња бициклом, плесање
  - активности у кући, на послу, у врту...
- Оне се изводе 3 или више пута недељно
- У случају да болесници нису у стању обављати неке од ових активности, могу исте радити и у седећем положају

50

Аеробне вежбе (кондицијске)

- 3 пута недељно
- Потребно је почети постепено док се не достигне 20 min и више
- Пре вежби потребно је 3-5 min загревања, ходањем у месту или у круг
- Сваку аеробну активност завршити лаганим ходањем или успорењем активности

51

Интензитет вежби

- Препоручени интензитет од 50-80% индивидуалне резерве пулса срца, што одговара 50-85% индивидуалне максималне потрошње O₂ (VO₂max) за побољшање аеробне издржљивости
- Резерва пулса срца = HRmax - HR
  - HRmax - индивидуална максимална фреквенција срца
  - HR - фреквенција срца у мировању
- HRmax можемо одредити тестирањем или се процењује према годинама (смањује се са годинама)
- HRmax = 220 – године старости

52

Табела израчунатих вредности дозвољених HRmax (50% и 85%) за поједину доб

ГОДИНЕ	HRmax	
	50%	80%
30	114	161
40	108	153
50	102	144
60	96	136
70	90	127
80	84	119

53

Интензитет вежби

- Упозорење - методу одређивања максималног рада срца не смемо користити:
  - ако се користе лекови који мењају фреквенцију срца
  - ако болесник има расе takeг
  - ако има фибрилацију преткомора
- У тим случајевима треба консултовати кардиолога

54

Физикална терапија

- Мануелна масажа са циљем да смањи ригор и постигне релаксацију пацијента
- Хидротерапија ($t\ 37-38^{\circ}$) користи се за повећање обима покрета; ритмички покрети у топлој води смањују ригор, повећавају флексибилност зглобова и појачавају релаксацију
- Криотерапија смањује ригидитет мишића
- Едукација ригидитета врши се ритмичким симетричним покретима са порастом амплитуде

55

Бол код болесника са ПБ

- Може бити последица:
  - саме болести због оштећења мозга (примарни бол),
  - дуготрајне укочености мишића, тетива и зглобова (секундарни бол),
  - других болести и стања (артрозе зглобова и кичме, остеопорозе, синдрома пренапрезања),
  - истегнућа и ишчашења зглобова и прелома због честих спотицања и падања.
- Неопходно је утврдити узрок бола
- Најчешћи болови су у **врату и леђима**

56

Терапија бола

1. Медикаментна Тх

1. Физикална Тх:

- Електроаналгезија
- Магнетотерапија - нискофреквентна импулсна
- Парафанго
- Мануелна и подводна масажа
- КТХ

57

Радна терапија

- Укључује рад радног терапеута
- Користи сврсисходни и координисан покрет у неком радном процесу како би добио жељено побољшање
- Често се користи и креативним методама: сликање, ткање, шивење, моделирање итд.
- Увежбавање рукописа
- Сугерише и промене у кући са циљем олакшања у АДЖ као што су: одржавање хигијене, кување, храњење, облачење и свлачење или одлазак у шетњу

58

Логопедски третман

- Стручњак из области дефектологије који помаже људима да рехабилитују потенцијале на подручју говора
- Тиме се олакшава не само болеснику него и члановима његове породице и социјалног окружења